

Јелена БАШАНОВИЋ-ЧЕЧОВИЋ*

ИМЕНИЧКИ АУГМЕНТАТИВИ У РЈЕЧНИЦИМА ЦРНОГОРСКИХ НАРОДНИХ ГОВОРА (ТВОРБЕНО- -СЕМАНТИЧКИ АСПЕКТ И ПРИНЦИПИ ЊИХОВЕ ЛЕКСИКОГРАФСКЕ ОБРАДЕ)

Сажетак: У раду се анализирају лексеме којима се примарно денотира увећање, а које се у грађи ексцерпираној из рјечника црногорских народних говора издвајају на плану деривације, значења и употребе. Анализа је упутила на широку употребу неколико творбених типова именичких аугментатива, које је у спорадично имају и пејоративно значењско обиљежје, који је у анализираним рјечницима обиљежено одговарајућим квалификатором. Поред сагледавања лексичко-семантичких аспеката, који неријетко носе и ширу конотативну информацију, анализом су се издвојили и карактеристични суфикси и творбени типови именичких аугментатива, што је омогућило увид у један сегмент творбене проблематике црногорских народних говора, којој у досадашњим истраживањима није посвећена адекватна пажња. Испоставило се да црногорски народни говори располажу широким дијапазоном потврда за деривате са семантиком појма увећаних димензија, коју често прати нијанса пејоративности, а која је спорадично резултат метафоричког преноса значења. У раду се упутило и на методолошке принципе лексикографске обраде ове творбено-морфолошке категорије и досљедност њихове примјене, што га чини и корисним прилогом сагледавању структуре анализираних дијалекатских рјечника, који су, без обзира на недосљедности у лексикографској

* Доц. др Јелена Башановић-Чечовић, Институт за језик и књижевност „Петар II Петровић Његош”, ЦАНУ

обради, и те како корисни као извор грађе за истраживања у домену творбе ријечи.

Кључне ријечи: аугментатив, именица, црногорски народни говори, рјечник, творбени тип, творбени формант, суфикс, суфиксација

Творба ријечи у црногорским народним говорима ријетко је била предмет досадашњих испитивања, а творбеној проблематици у нашој дијалектологији уопште није посвећена одговарајућа пажња. Тачније, творбено-семантички потенцијал испитиваног народног говора и у вези са тим продуктивност појединих творбених форманата¹ и модела обично су у дијалектолошким монографијама запостављени или само узгредно поменути, што за посљедицу има непотпун и несистематичан опис народног говора — управо су у творби ријечи садржане инвентивне могућности и творачка језичка снага говорника² и управо су кованице настале у резултату творбе ријечи плодносан извор за сагледавање лексичке слојевитости испитиваног народног говора, али и евентуално богаћење рјечничког фонда стандардног језика. У вези са тим, дијалекатска творба може се, поред синтаксе², третирати као „скоро ненацето поље рада” (Богдановић 2017: 31). Томе свакако доприноси и чињеница да се творба ријечи прилично касно осамосталила као научна дисциплина, па дијалектолози и нијесу владали њеном методологијом, теоријским и појмовно-терминолошким апаратом (у домаћој граматичкој литератури³ дуго су творба ријечи и питања везана за дериватологију третирани у оквиру морфологије или „у виду кратких пасажа при расправи о лексичким питањима” (Ђорић 2013: 14)).

На слабију заступљеност ове врсте истраживања већ је указивано у литератури (Ђорић 2013; Богдановић 2017), а испитивачи

¹ У домаћој лингвистици, термин *творбени формант* користи се у новијим радовима посвећеним творбеној проблематици.

² Монографије у којима су описани црногорски народни говори углавном су посвећене проблемима фонетике, морфологије и донекле, чак и оскудно, питањима синтаксе и творбе ријечи.

³ Један број словенских слависта творбу ријечи сматра дијелом лексикологије, „која проучава читав лексички фонд у целом његовом обиму” (Јовановић 2010: 14).

назначене проблематике једногласни су у ставу да би анализе овог типа, поред закључака о оствареним дометима истраживања из области творбе ријечи, требало континуирано да сагледавају има ли у народним говорима творбено-семантичких категорија другачијих од оних у стандардном језику, колико су поједини творбени форманти „активни” у творбеним процесима стандардног језика, те јесу ли семантичке реализације одређене творбене категорије (нарочито у неким контекстима) продуктивне у општем лексичком фонду.

Будући да је у дијалектолошким монографијама посвећеним особеностима црногорских народних говора различито третирано питање творбе ријечи (у њима се творба не обрађује систематично јер је, у складу са методологијом уобичајеном у дијалектолошким испитивањима, пажња усмјерена на евидентирање разлика у односу на стандардни језик), за наше истраживање била је драгоцјена грађа похрањена у дијалекатским рјечницима, који биљеже и тумаче лексички фонд народнога говора. Увид у те рјечнике упућује на закључак да црногорски народни говори располажу широким дијапазоном потврда за творбено-морфолошку категорију која примарно денотира увећање. Уз творбено-морфолошки, потпунијој анализи именичких аугментатива допринијеће њихова семантичка анализа, која је подразумијевала контекстуални приступ, „будући да је контекст [...] универзални регулатор функционалности и лексичко-семантичке особености сваке речи, па тако и изведене” (Ђорић 2008: 179). Истовремено, анализа ексцерпираних примјера указује на заступљеност творбених типова некада неподударних са стандарднојезичким творбеним типовима, а спорадично и на посвједочене „аутохтоне моделе творбе потпуно непознате стандардном идиому” (Илић 2012: 54). Забиљежени примјери свједоче и о разноврсности творбених типова и у погледу морфолошке припадности и семантике општег именичког дијела.

Домаћа и регионална литература о аугментативима⁴ као творбено-морфолошкој категорији није опсежна као литература посвећена

⁴ Аугментативи су проучавани са творбено-морфолошког и, у новије вријеме, са семантичког становишта. Будући да примат савремених истраживања представља њихова комуникативна функција, аугментација (као и де-минуција) све више постају предмет изучавања прагматике. За разлику од

лексемама са семантиком деминуције. Тако су питања о суфиксалним и префиксалним средствима деминуирања именица, придјева и глагола, уз осврт на њихову употребу, општа лексичка значења и значењска варирања условљена контекстом; творбена и значењска „флуидност” у историјском развоју једног језика; формална и семантичка поређења деминуираних лексема међу словенским језицима, те контрастивне анализе деминутивних суфикса у неродним језицима (на морфолошком, семантичком и прагматичком нивоу) само нека од питања која су третирана у студијама и посебним радовима посвећеним особеностима творбено-морфолошке категорије којом се примарно денотира умањење (из којег се, под утицајем контекста, може реализовати читав спектар позитивних и негативних значења). Стога су, по мишљењу проучавалаца ове проблематике, могућности доградње значења богатије код „умањивања” него код „увећавања” (в. о томе Грицкат 1995: 2). Наравно, именички аугментативи⁵ као творбено-морфолошка категорија која примарно означава увећање, из којег такође произилазе различите модификације значења, нијесу остали изван круга интересовања⁶, а обједињени корпус из дијалекатских рјечника са простора Црне Горе упућује на закључак да је у лексичком фонду црногорских народних говора посвједочен велики број примјера ове творбено-семантичке категорије. Њена нарочита продуктивност можда се може правдати и мишљењем неких проучавалаца који истичу да употребу аугментатива, прије неголи употребу деминутива, налажу духовна структура и менталитет говорника овог простора (Радуловић 1994: 168).

традиционалног приступа, који аугментацију дефинише као увећање величине (садржаја) мотивне именице, новији контекстуални приступ третира употребу аугментатива и са аспекта комуникативних функција.

⁵ Именички аугментативи настају у резултату именичке аугментације — додавањем аугментативних суфикса на основу именица м., ж. и с. рода, а у садржају основне именице уноси се нова квалитативна компонента значења.

⁶ Изучавана су њихова денотативна и конотативна значења, са тежњом да се разграниче аугментативна и пејоративна значењска компонента; утврђивана је њихова родовска граматичка припадност, уз проучавање појединих суфикса са аспекта развоја, продуктивности и односа према другим аугментативним суфиксима.

Творбеном анализом ексцерпираних примјера и рашчлањивањем творбених конституената деривата, из доступне нам грађе издвојило се неколико творбених (и семантичких) типова⁷ именичких аугментатива. Истоврсни творбени обрасци именичких аугментатива иницирали су њихову класификацију према суфиксима који учествују у њиховој творби будући да је суфиксација једини модел творбе лексема овог типа, те да је сваки од посвједочених суфикса⁸ „специјализован како за одређена значења, тако и за одређени тип творбе” (Јовановић 2010: 88).

На продуктивност творбеног типа именичких аугментатива са *-ина* — најчешћим аугментативним суфиксом међу именичким суфиксима (Пипер, Клајн 2013: 223), који су распрострањени на цијелој територији Црне Горе, упућује и корпус⁹ ексцерпиран из анализираних рјечника црногорских народних говора. У њима су изведенице овог творбеног типа често добијале статус одреднице, уз солидан број примјера којима су се репрезентовале специфичности њихове употреба. Анализа упућује на закључак да су именички аугментативи са овим суфиксом женског граматичког рода, да су досљедно изведени од именица (заједничких), те да је именица у њиховом општем дијелу најчешће мушког, а рјеђе средњег и женског рода, уз спорадично посвједочен палатализовани сугласник основинске ријечи. Гледано семантички, њима се означава и неживо и живо, што дијапазон значења изведеница овог творбеног

⁷ Творбени тип као основна јединица творбеног система представља лексичке јединице које повезује исти творбени формант, јединство категоријалне припадности основинске ријечи и јединство творбеног значења (в. о томе Јовановић 2010: 17). Класификација творбених типова у одређеном корпусу повезана је са класификацијом суфикса као сегмената творбене структуре.

⁸ Највећи број анализираних именичких аугментатива изведен је суфиксима *-ина*, *-чина*, *-ејина*, *-урина*, *-ушјина*, док слабију продуктивност у творби остварују суфикси *-шјина*, *-уљина*, *-ерина*, *-уждина*, *-ушина*, *-ужина*, *-ура*, *-ерда*, *-урда*. Наведени аугментативни суфикси, од којих неки имају обиљежје аугментативно-пејоративних суфикса, имају одређени семантички потенцијал, који у одређеном контексту мармира деривате и на социолингвистичком и прагматичком плану.

⁹ Уз посвједочене примјере навешће се у загради ознака рјечника из којег је примјер преузет (скраћенице за коришћене рјечнике наведене су у попису извора). Неће се биљежити акценат будући да је забиљежено више акценатских ликова исте лексеми. Семантичка идентификација забиљежена у рјечнику наводиће се по потреби.

чини прилично разноврсним, те смо, ради прегледности, примјере овог типа подијелили у три групе:

- абетина (*ауџм. од абети*, РБХОП), апазина (*ауџм. од аџаз*, *шамарчина*, РБХОП), баречина (РБХОП, РЗ, РП), брчине (РП), бручина (*ауџм. од друка*, РК); бурилина (РБХОП), вјетрина (РК), врежина (РЊ), врећина (*ауџм. од врећа*, РК), гњатина (РБХОП), гуњина (РК), животина (РБХОП), жрдина (*ауџм., већа и џежа моџка која се сџавља на сџој да џриџисне сијено*, РК), језичина (РЗ, РК), каламрачина (РП), капотина (РП), карамлучина (*ауџм. од карамлук; џџмурно, маџловиџо, мрачно врејеме*, ЛП), коматина (РЗ), корина (РНК), косерина (*ауџм. од косијер*, РК), креветина (РНК), крецељина (*ауџм. од крецељ; дивљи дуван*, РБХОП), лопушина (РНК), месина (РЗ), ножина (РБХОП), опанчина (ЛВ), паламарина (РБХОП), пињатина (РБХОП), прутина (РК), смоничина (*ауџм. од смоница, врсџа земље*, РНК), торина (РБП), трбушина (РБХОП, РЗГ), штапина (РУ), шупражина (*ауџм. од шуџраџа, жар заџреџан луџом*, ЛП);
- банина (РК), буложина (*ауџм. од дулоџа, лијена, џро-ма, неакџивна особа*, ЛВ, РБ), дердемезина (РБХОП), дудучина (РК), герељина (РБХОП), џевојчина (ЛВ, РЗГ, РПМ, РЗ, РБП), џечина (РЗ, РНК), јарамазина (РБХОП), јуначина (РЗГ, РНК), кешешина (РНК, РБП), лашчина (РБП), матерешина (*ауџм. од маџереша*, РБХОП), очина¹⁰ (*ауџм. од оџац*, РУ), петљачина (*ауџм. од џеџљач*, РУ), смлатина (*ауџм. од смлаџа*, РЗГ), џутучина (*ауџм. од џу-џук*, РЗГ); попина (РУ); посиђеличина (РМ), посталичина (РБХОП), осталичина (РБХОП)¹¹ ;

¹⁰ Именички аугментативи *маџерешина* и *очина* нијесу продуктивни у општем лексичком фонду стандардног језика, а везивање квалификатора *џеј* само за дериват којим се денотира жена може да упуту и на културолошки аспект творбе ријечи у црногорским народним говорима.

¹¹ Именички аугментативи *џосиђеличина*, *џосџаличина* и *осџаличина* припадају изведеницама чија је полазна именица са значењем субјективне оцјене, што их додатно маркира будући да су у овом творбено-семантичком типу чешћи аугментативи чије су базне именице са конкретним значењем.

- бачина (РНК), бичина (РК), волина (РБП), вучина (РНК), гаровина (ауџм. *од њаров*, РБХОП), кобилчина (РБП), кокотина (ауџм. *од кокоџи*, РК), магарчина (РЗ, РЗГ), пастушина (РУ), скотничина (РУ).

Увећање које се примарно денотира аугментативима као творбено-морфолошком категоријом представљено је у анализираним рјечницима прилично досљедном употребом лексикографског квалификатора *ауџм.* Њиме се сугерише информација да се одредничком лексемом означава појам увећаних димензија, те да је у садржај изведене именице унесена нова компонента значења — „велики”. Само семантику увећања изнад апроксимативних вриједности имају именички аугментативи којима се означава неживо. Истина, њима се примарно не мора означавати квантитет, те се из примјера којима се илуструје употреба одредничке лексеме схвата да се аугментативима типа *карамлучина*, *месина*, *комаџина*, *живоџина* прије изражава негодовање, неприхватање, гнушање, негативан набој уопште према ономе што значи именица у основи, а некад је, уз аугментативно, наведено и посебно, „неафирмативно” значење (нпр. *болешчина* аугм. „тешка болест, тифус”, РК). У лексикографској обради једног дијела именичких аугментатива ове творбено-семантичке категорије изостало је навођење примјера контекстуалне употребе, што онемогућава сагледавање могућег развитка значења. Такође, дефиниција појединих именичких аугментатива сведена је на квалификатор *ауџм.* (нпр. *бачина* аугм. „велики баковити во”), па се не уочава мотивациона веза између основинске ријечи и изведенице, а спорадично су потврђени и примјери у којима се одредничке лексеме дефинишу стандардним језиком, те се „стварни дијалекатски лик основинске ријечи не види” (Ђорић 2013: 19), што није препоручљив лексикографски поступак, нарочито ако основинска ријеч нема статус одреднице у рјечнику.

Поред денотативног значења, аугментативи којима се означава неживо у одређеним контекстима развијају и конотативна значења, чешће негативно него позитивно обојена. Негативна значења, којима се обично репрезентује вриједносни став одређене говорне заједнице, а који је садржан у негативном емотивно-експресивном ставу говорника према референту, обиљежена су лексикографским

квалификатором *йејор*. (или *йеј.*, ријетко *йоїрг*). Њиме се апострофира експресивност аугментатива, која се не везује за суфикс или творбени модел, већ за одређени контекст у којем се аугментатив употребљава. Такав је несумњиво аугментатив *језичина*, чија се пејоративност реализује у изразу са пренесеним значењем „имат(и) језичину”, али и у самосталној употреби: Кад је пружила *језичину*, није зна шта јој би... (РК).

У оквиру овог творбеног типа именичких аугментатива фреквентнији су они са значењем људских бића и животиња (односно дјелова тијела људских бића и животиња).

Именички аугментативи са значењем људских бића често реализују пејоративно значење, што је у анализираним рјечничким изворима евидентирано употребом квалификатора *йејор*. (или *йеј.*). Код именичких аугментатива ове творбено-семантичке категорије садржај основног појма суштински се не мијења, већ му се у творбеном процесу „даје неко додатно обележје” (Ђорић 2008: 20), често са погрдном конотацијом. Зато именичким аугментативима овог типа не треба приступати као самосталним лексичким јединицама које карактерише семантичка реализација увећања (иако оне у ствари и „немају значење појма већег размера” (Киршова 1988: 44)). Тачније, њима се приписују „пратилачке семантичке реализације” (Јовановић 2010: 19) попут пејоративности, која нарочито долази до изражаја у примјерима којима се репрезентовала употреба одредничке лексеме, уз напомену да је у неким рјечницима изостало навођење примјера контекстуалне употребе, што онемогућава увид у потенцијална конотативна значења. Ради илустративности, навешћемо покоји примјер из анализираних рјечника, којим се оправдава издвајање квалификатора *йејор*. у обради одредничке лексеме:

ђевојчина — Он има три ђевојчине, нека су му здра(в)о, ја вел’им — да (ј)е некијама и та ђевојка! (РЗ); Обрлатила га је некаква ђевојчина ис Подгорице, не да му мира. (РЗГ);
кешешина — Она кешешина ништа више не ради. (РБП); (...) а он је кешешина, једва плете путем. (РНК); **лашчина** — Оно је стара лашчина, то слаже кад трепне! (РБП); **матерешина** — Иста матарешина, куд ће крушка но под крушку... (РБХОР);
посиђеличина — Боље би им било да се удају више, но

што само ´седе и оговарају народ, посиђеличине оне! То е нека посиђеличина, ние се удавала, а веле да је право зло о-жене. (РМ)...

У оквиру овог творбено-семантичког типа ријетки су именички аугментативи који реализују позитивно, афирмативно значење. То су примјери именица са значењем мушке особе која се истиче по нечему, што је очигледно у примјерима контекстуалне употребе, које наводимо ради илустративности:

јуначина — Није било такве јуначине у нашу бригаду ка Илије (РЗГ); **момчина**, -е, ж. **а)** *ауџм. од момак*. — Она нешто ситна, а он момчина, љепота га погледати! Синови му момчине од два метра. **б)** *момак са најлашеним њозијивним особинама, добар, њошијен момак (обично у експресивном изражавању)*. — Вала је оно честито чељаде, момчина једна! (РБП); **сердарина** *ауџм. од сердар, ујледан човјек, људина*. — Наш је стари права сердарина. (РНК)

Анализа претходно наведених примјера може да упути на закључак да је значење именичког аугментатива којим се означава људско биће условљено референтом. Тачније, истражујући утицај пола референта на значење аугментатива, М. Ружичић закључује да се „облицима који се односе на лица мушког пола појачава афирмативно значење уз могућу актуализацију ироничног става у појединим контекстима” (2004: 188). *Јуначина* и *момчина* представљају изразито позитивно обојене аугментативе, њихова хипокористичност проистиче из значења мотивне именице, а условљена је и „контекстом, комуникативном ситуацијом или заједничким, договореним језичким кодом учесника у комуникацији” (Шуњеварић 2020: 185). У њима (као и у аугментативу *сердарина*) се „компонента величине разуме као позитивна оцена” (Јовановић 2016: 114).

Погрдна конотација именичког аугментатива може да буде и резултат метафоричке трансформације компоненте квантитета („велики”) у компоненту негативне оцјене. Преносом¹² значења засно-

¹² Секундарна значења која су резултат дјеловања метафоре обиљежавају се у анализираним рјечницима квалификатором *фиј*. (фигуративно), а спорадично квалификатором *ирен*. (пренесено).

ваних на семама колективне експресије добијају се значења која су у синхронном пресеку стилски релевантна, а која су садржана у деривату субјективне оцјене, којим се садржај основинске ријечи модификује у смислу допуне базног значења нијансом пејоративности. Примјере помјерених значења, која су „често творачко средство за развој семантике ријечи” (Остојић 1999: 53), региструјемо у именичким аугментативима у којима долази до помјерања значења са животиње¹³ (дијела тијела животиње) на човјека. Да помјерање иде у негативном смјеру, те да именички аугментативи овог творбено-семантичког типа имају изражену пејоративну нијансу, досљедно је у анализираним рјечницима предочено навођењем квалификатора *џејор*. (*џеј*):

кљусина 1. *ауџм. и џејор. од кљусе.* — Не знам шта ће ви више ова кљусина, никакe користи од ње! **2.** *фиг. пејор. сџар, оронуо човјек.* — Кљусино једна, стиди се својиг година! (РБП); **кобилчина 1.** *сџара кодила.* — Шта ће им више она кобилчина! Нек оно мичу. **2.** *фиг. ауџм. и џејор. од кодила.* — Ш њим једна кобилчина, у зубе би га понијела. (РБП); **коњина 1.** *ауџм. и џејор. од коњ; сџари крујан коњ.* — Ја не бик више држо ову коњину, никакe користи од ње. **2.** *фиг. пејор. крујан, џруд човјек.* — Једна коњина поред ње бијаше, стра да те увати од њега. (РБП); **магарчина** *ауџм. и џејор. од мајарац 2.* — Добро ти мош наглавит с оном магарчином, мене неће да чује. (РЗ); **прасичина** *ауџм. и џејор. од џрасица 2.* — Те њихове одиве су све прасичине, ка им мајке, не зна се која је от које поганија и тврђа. (РЗ)

Зооморфни модел семантичке деривације (в. о томе Ристић 2002: 95) именичких аугментатива региструјемо и у случају преноса значења са дијела тијела животиње на појам општег значења, који се одликује нешто нижим степеном негативне експресије од претходних:

¹³ Када зооними прелазе у ријечи са значењем особа одређених особина, „оних које се у колективној свести или експресији приписују полазном појму” (Гортан-Премк 2014: 163), метафоричка трансформација увијек резултира експресивношћу, обично негативно обојеном.

репина 1. *ауџм. од реј.* — Кад је био у Београд, видио је, вели, некакву тицу са репином вишом но у магарца. **2.** *фиг. лош њлас, изјубљен ујлед.* — Вазде је вукла за собом какву репину, била је преслободна, и никат се није удавала. (РЗГ)

Метафорички пренос значења посвједочен је и у аугментативу *џродина* аугм. **1.** *сџар зайушџен џрод.* **2.** *сџаро и долесно чељаде.* — Има тун у село још двије-три гробине, а неће имат ко ни да и[х] убачи у земљу. (РК)

У лексикографској обради аугментатива *волина* и *скоџничина* изостало је навођење примјера контекстуалне употребе, што иницира питање оправданости издвајања квалификатора *џејор.* у дефиницији, иако се именички аугментативи са именом животиње у основи претежно употребљавају „као погрде за људе” (Клајн 2003: 102), а рјеђи су као „модификациони деривати” (Митрићевић-Штепанек 2020: 115) којима се означава само појам увећаних димензија.

Иако творбеном структуром припада аугментативима овог творбеног типа, у именици *свјеџина* (РМ) развило се ново специфично значење „мноштво народа, гомила, руља”. Творбено интересантна, а непродуктивна у лексичком фонду стандардног језика је именица *сјенина*, која је у *Ускочком речнику* М. Станића обиљежена као аугм. од именице *сијено*.

Насупрот вишезначном простом суфиксу *-ина* стоји сложени суфикс *-чина*, перинтегрисан из *-ина* са основама на *-к* (нпр. *јеџичина*) или на *-џ* (нпр. *маџарчина*) (в. о томе Клајн 2003: 102). Суфикс *-чина* је „веома продуктиван и врло продоран” (Ђорић 1981: 17), што проф. Б. Ђорић правда његовом једнозначношћу будући да се њиме творе само аугментативи. У лексичком инвентару црногорских народних говора посвједочена је продуктивност овог суфикса у творбеној структури аугментативних именица којима се означава и живо и неживо. Иако је пејоративна нијанса у њиховом значењу честа, анализа поступака лексикографске обраде у анализираним рјечницима не упућује на досљедност издвајања квалификатора *џејор.*, а, судећи по примјерима контекстуалне употребе појединих одредничких лексема, његово би издвајање било обавезно. Тако се именице којима се означава људско биће — *ађулчина* (ЛП), *џерелчина* (ЛВ), *дерейчина* (РНК), *жандарчина* (РНК), *лажожчина* (РПМ), *лажунчина* (РК), *мачорчина* (РНК),

несојчина (РК), њојанчина (РК), ђуџурумчина (РБХОР) обрађују искључиво као аугментативи и без ознаке пејоративности, а, по запажању И. Клајна, „изразита” пејоративна значењска нијанса у именичким аугментативима овог творбеног типа „потиче из основне именице” (Клајн 2003: 102). Примарно семантичком реализацијом увећања одликују се именички аугментативи: *џранчина* (РК), *џрмчина* (РК), *кашунчина* (РНК), *конојчина* (РК), *кушинчина* (РК), *санчина* (ауџм. од сан, врсџа џосуде, РНК) *сџранчина* (РНК), *вајанчина* (РБХОР), *ливорчина* (РБХОР), *џојанчина* (РЗГ), *џојавчина* (РЗГ), а ту семантику спорадично прати нијанса пејоративности у примјерима: *новинчина* (РБХОР) и *ојанчина* (РЗГ). У оквиру овог творбеног типа ријетки су примјери у којима је погрдна конотација производ метафоричке трансформације компонентне „велики” у компоненту негативне оцјене. Такав је аугментатив *крајчина*, који упуђује на метафорички пренос значења са животиње на човјека, што је уосталом чест образац семантичке творбе експресива у нашем језику¹⁴: **крапчина** — ауџм. од *крај*, *велики крај*, али овдје најчешће у значењу ‘*крујна, њејамејна, замлајасџа особа*’. (РЗГ).

Да је палатализација „прилично нестална” (Клајн 2003: 78) у именичким аугментативима изведеним суфиксом *-ејина*, потврђује и грађа посвједочена у анализираним рјечницима: *алајчејина* (ауџм. од *алајка*, ЛВ), *дабејина* (РЗГ), *бачвејина* (РК), *бријвејина* (РК), *дручејина* (ауџм. од *друка*, РК), *дуквејина* (РК), *вљешџичејина* (РУ), *врећејина* (РК), *женејина* (РЗГ, РБП, РП, РК), *кравејина* (РК), *мајчејина* (РНК, РПМ, РК), *рујејина* (РК), *ђушкејина* (РЗГ). Издвајањем творбених конституената аугментатива овог творбеног типа, уочава се да је у њиховом општем дијелу чешћа именица којом се означава живо, те да се у том случају семантичка идентификација мотивне именице доминантно односи на жену. Но, у општем дијелу именичких аугментатива овог творбеног типа широк је дијапазон и именица којима се означава неживо. На семантичком плану, примјери контекстуалне употребе појединих одредничких лексема спорадично имају израженију пејоративну нијансу

¹⁴ Образац *живојина* — човјек један је од модела метафоризације, у чијем резултату настаје експресивно маркирана секундарна лексичка јединица.

неголи својство аугментације (нарочито када се њима означава живо биће), што је у лексикографској обради посвједочено употребом квалификатора *њејор*:

бабетина *ауџм. и њејор. од даба*. — (...) што се дружиш с овијама бабетинама!; **вљештичетина** *ауџм. и њеј. од вјешџица*; **женетина** *ауџм. и њејор. од жена*. — Он је и те велика женетина, прича, не тули се; **мајчетина** *ауџм. од мајка, лоша мајка (њејорџивно)*. — Кака му је она мајчетина, орахе из руку да јој не узмеш!; **ђушкетина** *жена џврдџица; ауџм. од џушка (фиг.)*. — Неђе ти та џушкетина дат ништа да ијеш, па прије но тамо пођеш, најј се.

Ни у овом творбеном типу именичких аугментатива нијесу честе секундарне семантичке реализације индиковане метафором. Помјереност значења у пејоративном смјеру, са одговарајућим квалификатором функционално-стилске вриједности одредничке лексеме (фиг. или прен.) у анализираним рјечницима, биљежимо само у примјеру *кобилеџина*¹⁵:

кобилетина 1. *ауџм. од кобила*. — Имамо неку стару кобилетину, није то ни за што. **2.** *фиг. круџна, несџреџина и сџора женска особа*. — Неђеш се, чоче, женит оном кобилетином Јовановом?! (РЗГ); **кобилетина** *прен. корџуленџина жена неџријаџноџ џонашања* (РК).

У семантичкој идентификацији именичког аугментатива *кучкеџина* (РБП) изостао је податак о аугментативном значењу имена животиње које је у његовој основи. И овај се аугментатив, судећи по примјерима контекстуалне употребе, односи на жену (нпр. Она *кучкеџина* ће ми дијете покварити. Нек иде та *кучкеџина* да је моје очи више не гледају. Отвори ти добро очи кад си с оном *кучкеџином*, онаке у свијет нема...), са наглашеном пејоративном нијансом у значењу, а синониман му је аугментатив *кучеџина* (РБ-ХОР). Метафорички пренос значења изостао је у именичком аугментативу *џореџина* (РБХОР), чија семантичка идентификација,

¹⁵ У истом значењу и са истим квалификатором биљежимо у Речнику Куча *кобиленџра* и *кобилача*.

без обзира на квалификатор *ауџм.*, гласи „мршава крмача”. У анализираним рјечничким изворима биљежимо два значења аугментатива *вашчејина* (РБХОП) („псеће месо” и „аугм. од вашка”), која могу да упуте на двозначност суфикса *-ејина* (Клајн 2003: 77), истина без неопходне дистинкције у акценту.

У оквиру овог творбеног типа, слабије су посвједочени именички аугментативи који означавају живо, а који су мотивисани именицом мушког: *ћедетина* „аугм. или пејор. од ћед” (РБХОП), односно средњег рода: *ћететина* „аугм. од дијете; ненаучено, ненасавјетовано, немарно дијете (погрд.)” (РНК).

Именичким аугментативима овог творбеног типа, који су прилично продуктивни не само у лексичком инвентару црногорских народних говора, него и у општем лексичком фонду, означава се и појам увећаних димензија у категорији неживо. У свим посвједоченим примјерима изражено је мање-више, поред аугментативног, и пејоративно значење, које је условљено контекстом и које су аутори анализираних рјечника спорадично биљежили квалификатором *јејор.*: *јаћетине* (РЗГ), *крјетина* (РЗГ), *јушчетина* (РЗГ, РЗ, РНК), *рашетина* (РЗГ), *ручетина* (РНК).

У основи именичких аугментатива изведених суфиксом *-урина*, који је „веома плодан аугментативни суфикс, с нешто изразитијом пејоративном нијансом” (Клајн 2003: 103), чешће се налази именица ж. рода: *кишурина* (РК), *косурина* (РК), *џичурина* (РЗГ), *ћасурина* (РНК), *џиџичурина* (РНК), *змијурина* (РЗГ), *јаћурина* (РК), *јлавурина* (РК), *јмајурина* (*ауџм. од јмаја*, РЗГ), док су именице м. и с. рода у општем дијелу посвједочене у усамљеним примјерима: *ћедурина* (РК), *коњурина* (РЗ), *јвожђурина* (РК) и *месурина* (РП). Иако именички аугментативи са овим суфиксом имају „више пејоративности у себи” (Радуловић 1957: 111) него аугментативи претходно анализираниг творбеног типа, у рјечничким изворима недосљедно се у њиховој обради биљежи квалификатор *јејор.* (*јеј.*). Метафорички пренос значења и секундарне семантичке реализације, које су обиљежене квалификатором *фиј.*, посвједочене су у аугментативима *коњурина* (фиг. *крујан човјек*) и *ћасурина* (фиг. *јразна јлава*). Аугментативи *месурина* и *масурина* (РУ), у чијем су општем дијелу именице *месо* и *масиј*, маркирају лексички фонд црногорских народних говора јер се денотација увећања

код ових именица чешће означава другим суфиксима.¹⁶ Творбено је интересантан облик именичког аугментатива *људурина* (РК), у чијем се општем дијелу налази именица *људи*.

Будући да је слабије продуктивности те да је семантички спецификован (Шуњеварић 2022: 146), суфикс *-шишина*, као сложена варијанта суфикса *-ина*, ријетко је посвједочен у анализираној грађи. Његова продуктивност сведена је на творбени тип у чијој се основи налазе именице *болесѝ*¹⁷, *несој* (*несојшишина* 1. „аугм. од несој”; 2. „ружан поступак”), *ѝојан* (*ѝојаншишина* 1. „ружан, морално недопустив поступак”; 2. „човек који је увек спреман на морално недопустив поступак, ништарија”). Примјере којима је илустрована употреба одредничке лексеме *болешшишина* одликује пејоративни карактер, који, по мишљењу неких аутора (в. томе Шуњеварић 2022: 146), може да потиче и од форманта *-ши-*.

Да суфикс *-шишина* учествује у творби сложеног суфикса *-ушишина*,¹⁸ који је продуктиван у извођењу именичких аугментатива мотивисаних именицом ж. рода, потврђују примјери: *ѝорушишина* (ЛП), *ваѝрушишина* (РНК), *змијушишина* (РК), *маѝлушишина* (РНК), *дарушишина* (РБП), *водушишина* (РБП). Иако је овај суфикс семантички ограничен (Клајн га одређује као „аугментативно-пејоративни суфикс”), у семантичкој идентификацији наведених примјера регистровано је само аугментативно значење. Издавање пејоративне значењске нијансе, која је посвједочена само у аугментативу *водушишина*, вјероватно је подстакнуто додатком у дефиницији „устајала, прљава вода”.

Творбени тип са суфиксом *-ушина*, који се у литератури одређује као „пејоративно-аугментативни суфикс” (Клајн 2003: 104), слабије

¹⁶ У анализираним рјечничким изворима посвједочен је именички аугментатив *месина* (од *месо*). Облик аугментатива *машчина* (од *масѝ*), који издваја Стевановић (1989: 500), нијесмо забиљежили у анализираном корпусу.

¹⁷ Суфикс *-шишина* додаје се на именичке, придјевске и глаголске основе, а његово значење варира „између опште апстрактног (...) и пејоративног” (Клајн 2003: 210). Међу ријетким именицама које по мишљењу И. Клајна имају „чисто аугментативно и пејоративно значење” наведена је именица *болешшина* (уколико се не третира као изведеница суфиксом *-ина*, чије је *-ш-* настало перинтеграцијом).

¹⁸ Суфикс *-ушишина* „вероватно је настао укрштањем неколико суфикса сличног значења: *-ина*, *-ешина*, *-ушина*, *-шишина*” (Клајн 2003: 211).

је продуктиван у лексикографски описаним црногорским народним говорима. Без обзира на заступљеност пејоративне нијансе у значењу, за коју потврду налазимо и у примјерима контекстуалне употребе одредничке лексеме, примјери *йаруљине* (РЗ), *йравуљина* (РНК), *дродуљина* (РЗГ) обрађени су као аугментативи иако је *-уљ-* као први дио сложеног наставка несумњиви носилац пејоративности, што је пак препознато у лексикографској обради аугментатива *кравуљина* (РК).

Остали творбени типови именичких аугментатива, ексцерпирани из анализираних рјечника црногорских народних говора, потврђени су у ограниченом броју примјера, што их сврстава у непродуктивне творбене моделе. У вези са тим, издвајају се аугментативи са проширеним суфиксима на *-ина*, као што су: *-ерина* у *кућерина* (РМ, РНК); *-уждина* у *јоруждина* (ауџм. од *јора*, ЛП); *-ушина* у *орлушина* (РНК); *-ужина* у *орлужина* (РК). „Аугментативно-пејоративни суфикс” (Клајн 2003: 196) *-ура* учествује у творби именица којима се квалификује жена по неком негативном и непожељном својству: *авешура* (РМ), *јагура* (РМ), *калашјура* (РМ), *ђевојчура* (РНК). Усамљен је примјер именичког аугментатива *шмајура* (РЗГ), у чијој је основи именица са значењем неживог (*шмаја* — „рупа, отвор (на зиду, дрвету, одјећи и сл.)”). Иако су у анализираним рјечничким изворима именице *скудара* (ЛП) и *сјувара* (РУ) обрађене само као аугментативи од именица у њиховом општем дијелу (*скуда* и *сјува*), семантички разгранат суфикс *-ара* (в. о томе Клајн 2003: 47–50), када учествује у творби назива живих бића, резултира настанком именице која има изразитије пејоративно него аугментативно значење. Аугментативно-пејоративни суфикси *-ерда* и *-урда* јављају се у именицама *ручерда* (РНК), односно *ручурда* (РНК) и *ножурда* (РК), а на усамљени примјер употребе сведен је и суфикс аугментативно-пејоративног значења *-ишије* у *ђеишишије* (ЛВ), у којем је, судећи по примјеру употребе, аугментативна нијанса прилично ослабила, а можда и сасвим ишчезла. Именице *јлавурдача* (РК) и *женјурача*¹⁹ (РБП), код којих су се у поступку лексикограф-

¹⁹ Суфикс *-ача* изразито је у црногорским народним говорима продуктиван у извођењу пејоратива од глагола „који означавају конкретне непожељне радње у вези с физичким изгледом и понашањем” (Ненезић 2008: 285).

ске обраде издвојила оба квалификатора (и *ауџм.* и *џејор.*), творбено би се могле третирати као примјери секундарне (двоструке) аугментације.

Анализа корпуса забиљеженог у рјечницима црногорских народних говора наметала је и обавезу сагледавања принципâ лексикографске обраде, досљедност њихове примјене, те структуру лексикографске дефиниције именичких аугментатива, будући да смо биљежили примјере у којима аутори дијалекатских рјечника дефинишу лексеме овог типа стандардним језиком, па се „стварни дијалекатски лик основинске ријечи не види” (Ђорић 2013: 19). Тако творбена анализа лексике овог типа иницира и сагледавање питања мотивационе везе између основинске ријечи и деривата, „јер нешто што је немотивисано из перспективе говорника језичког стандарда, може бити мотивисано у дијалекту” (Танасковић 2018: 116). У вези са тим, потребно је издвојити неколико репрезентативних примјера, чија лексикографска обрада може да упути на недосљедну примјену принципа лексикографске обраде аугментатива као творбено-морфолошке категорије и на немотивисаност везе између основинске ријечи и деривата, али и да проблематизује издвајање квалификатора *ауџм.* у обради оних одредница у чијој се творбеној анализи издвајају суфикси који и немају аугментативно значење:

баречина *ауџм.* од *барек* (РБХОП); **батоња** *ауџм.*, *џејор.* и *хиџ.* од *баџо* (РУ); **ватруштина** *ауџм.* од *врућина* (РНК); **дрезина** *ауџм.* од *наџрам дрво* (РБХОП); **зидинчина** *ауџм.* и *џејор.* од *зид* (РНК); **ичага** *ауџм.* од *Илија* (РНК); **кореника** *ауџм.* од *коријен* (РЗГ); **мазгуљина** *ауџм.* од *маска* (РЗГ); **пџецетина** *ауџм.* *џеј.* (од пас) (РК); **тикача** ж. *ауџм.* и *џеј.* *снажна, врло развијена женска особа* (РУ).

ЗАКЉУЧАК

Анализа творбено-семантичке структуре именичких аугментатива на корпусу добијеном из рјечникаâ црногорских народних говора упутила је на закључак да је у лексичком инвентару црногорских народних говора прилично продуктивна творбено-морфолошка категорија којом се денотира увећање, при чему семантику увећања

често прати пејоративна значењска нијанса. У ствари, неки аугментативи нужно и не реализују значење увећања „изнад апроксимативне вредности” (Јовановић 2010: 105), већ означавају оно што је грубо, ружно, запуштено, неуредно, старо, отрцано, те им се приписују пратилачке семантичке реализације попут пејоративности, која спорадично додатно бива појачана придјевима негативне тоналности. Обједињени корпус упућује на још неке закључке, које ћемо у наставку сажето представити.

Како је у корпусу посвједочен довољан број примјера за идентичне творбене обрасце именичких аугментатива, у раду су се издвојили творбени форманти који учествују у творби творбено-морфолошке категорије којом се означава појам увећаних димензија, од којих су неки прилично непродуктивни у стандардном језику, маркирани су временски или експресивно или су обиљежје народног говора. У вези са тим, најпродуктивнији су именички аугментативи изведени суфиксом *-ина* и његовим сложеним варијантама *-чина*, *-ејина*, *-урина*, *-ушјина*, док слабију продуктивност у творби аугментираних именица имају суфикси *-шјина*, *-уљина*, *-уждина*, *-ушина*, *-ужина*, *-ерина*, *-ерга*, *-урга*, *-ура*. Анализа је показала и да су творбено-семантички модели именичких аугментатива са суфиксом *-ина* распрострањени на цијелој територији Црне Горе, док именички аугментативи у чијој се творбеној структури издвајају суфикси наведени у другој непродуктивној групи имају знатно ужи ареал употребе.

Циљ спроведеног истраживања није био само утврдити број и уопште продуктивност именичких аугментатива у рјечницима црногорских народних говора, него и сагледати тенденције у њиховој деривацији, уз осврт на потенцијалне модификације значења и додатне семантичке реализације — чешће негативне него позитивне конотације, поред семантике увећања. Тако су, поред творбено-семантичког аспекта, поједини именички аугментативи анализирани и прагматички, са намјером да се покаже да су и друштвено-историјски механизми, поред контекста, омогућили да се од примарног (квантитативног) развије квалитативно значење, којим се појам номинације ниподаштава или афирмише, што неријетко за резултат има креирање вриједносног става заједнице према том појму. Истовремено, било је значајно сагледати и да ли су и колико поједини

суфикси „активни” у процесу грађења ове творбено-морфолошке категорије у стандардном језику, да ли регистровани именички аугментативи посједују особена семантичка обиљежја у одређеним контекстима (изван народнога говора), те колико су продуктивни у општем лексичком фонду.

Анализа је упутила и на закључак да су рјечници црногорских народних говора, без обзира на разлике у поступцима лексикографске обраде анализиране творбено-морфолошке категорије и спорадично непостојање очекиваног именичког аугментатива (што је, уосталом, условљено и методологијом одабира рјечничке грађе), и те како драгоцен извор грађе за обраду тема овог типа.

ИЗВОРИ

- РЗ: Јелена Башановић-Чечовић, *Рјечник њовора Зеџе*, ЦАНУ, Подгорица, 2010;
- РБП: Јелена Башановић-Чечовић, *Рјечник њовора околине Бијелој Поља (Вранешка долина)*, ЦАНУ, Подгорица, 2020;
- РПМ: Милош Вујичић, *Рјечник њовора Прошћења (код Мојковца)*, ЦАНУ, Подгорица, 1995;
- ЛП: Светозар Гаговић, *Из лексике Пиве (село Безује)*, СДЗБ, књ. LI, САНУ и Институт за српски језик САНУ, Београд, 2004;
- РНК: Љубомир Ђоковић, *Рјечник никшићкој краја*, ЦАНУ, Подгорица, 2010;
- РП: Миодраг В. Јовановић, *Рјечник њовора Пашићровића*, ЦАНУ, Подгорица, 2022;
- РБХОР: Јован Копривица, *Рјечник њовора Бањана, Грахова и Ојујиних Рудина*, ЦАНУ, Подгорица, 2006;
- РК: Драгољуб Петровић; Ивана Ћелић; Јелена Капустина, *Речник Куча*, СДЗБ, LX, САНУ и Институт за српски језик САНУ, Београд, 2013.
- РБ: Данијела Радојевић, *Рјечник њовора околине Берана*, ЦАНУ, Подгорица, 2021.
- РМ: Данијела Ристић, *Рјечник њовора околине Мојковца*, ЦАНУ, Подгорица, 2010;
- РУ: Милија Станић, *Ускочки рјечник I и II*, Научна књига, Београд, 1990. и 1991;
- ЛВ: Рада Стијовић, *Из лексике Васојевића*, СДЗБ, књ. XXXVI, САНУ и Институт за српски језик САНУ, Београд, 1990.
- РВ: Вук Боричић Тиврански, *Рјечник васојевићкој њовора*, Просвета, Београд, 2002.
- РЗГ: Драго Ђупић; Жељко Ђупић, *Речник њовора Зајарача*, СДЗБ, XLIV, САНУ и Институт за српски језик САНУ, Београд, 1997;
- РР: Ибрахим Хацић, *Рожајски рјечник*, Културни центар, Рожаје, 2003;

- РПМ: Аднан Чиргић, *Рјечник његова историјских муслимана*, Институт за црногорски језик и језикословље, Подгорица, 2007.
- РЊ: Аднан Чиргић, *Рјечник његовога његова*, Матица црногорска, Цетиње — Подгорица, 2009.

ЛИТЕРАТУРА

- Богдановић 2017:** Недељко Р. Богдановић, *Дијалекатска његова*, Александар Белић — 110 година од појаве Српског дијалектолошког зборника, Зборник радова са истоименог научног скупа, Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, Ниш.
- Гортан-Премк 2014:** Даринка Гортан Премк, *Фидурајивна значења у српској лексикографији*, Савремена српска лексикографија у теорији и пракси, Филолошки факултет, Универзитет у Београду, Београд, 155–165.
- Грицкат 1995:** Ирена Грицкат, *О неким особеносима деминуције*, Јужнословенски филолог, LI, Београд, 1–30.
- Илић 2012:** Мирјана Илић, *О једном дијалекатском његовеном моделу*, Годишњак за српски језик, XXV/12, Ниш, 53–58.
- Јовановић 2010:** Владан Јовановић, *Деминујивне и ауиментујивне именице у српском језику*, Институт за српски језик САНУ, Београд.
- Јовановић 2016:** Јована Јовановић, *Компонијивна величине као мотуивајор његовеној или афирмајивној значења лексема којима се именује човек*, Језик, књижевност, значење — Језичка истраживања, Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, Ниш, 113–129.
- Киршова 1988:** Маријана Киршова, *Ауиментујиви са суфиксима -ина, -ејина, -урина у Вуковом речнику*, Наш језик, XXVIII/1–2, Београд, 42–55.
- Клајн 2003:** *Творба речи у савременом српском језику — Друји део (суфиксација и конверзија)*, Завод за уџбенике и наставна средства — Београд, Матица српска — Нови Сад, Институт за српски језик САНУ — Београд.
- Митрићевић-Штепанек 2020:** Катарина Митрићевић-Штепанек, *Ауиментујиви у српском и чешком језику у чешком националном корпусу*, Славистика, XXIV/2, Београд, 115–133.
- Ненезић 2008:** Соња Ненезић, *О његовено-семантичкој стурктури именичких његорајива у црногорским његовима*, Седми лингвистички скуп „Бошковићеви дани”, ЦАНУ, Подгорица, 379–392.
- Остојић 1999:** Бранислав Остојић, *О суйстанијивној семантичко-његовеној стурктури неких црногорских његорајива (На материјалу из Збирки ријечи са црногорској његовеној његовеној друје његовине 19. вијека)*, Четврти лингвистички скуп „Бошковићеви дани”, Научни скупови, књ. 53, Одјељење умјетности, књ. 17, ЦАНУ, Подгорица, 43–53.
- Пипер, Клајн 2013:** Предраг Пипер, Иван Клајн, *Нормативна граматика српској језика*, Матица српска, Нови Сад.
- Радуловић 1957:** Јован Радуловић, *Ауиментујивно-његорајивна значења неких именица*, Наш језик, VIII, н. с., 106–113.
- Радуловић 1994:** Зорица Радуловић, *Језик и стил Чеда Вуковића*, Унирекс, Никшић.

- Ристић 2002:** Стана Ристић, *Експресивна лексика у дескриптивном речнику*, Дескриптивна лексикографија стандардног језика и њене теоријске основе (зборник радова са међународног научног скупа о лексикографији и лексикологији), САНУ, Матица српска, Институт за српски језик САНУ, Нови Сад — Београд, 89–103.
- Ружичић 2004:** Милица Мима Ружичић, *Параметар њолносџи у деривацији и семантизацији деминутива и аументатива*, Прилози проучавању језика, 35, Нови Сад, 181–192.
- Стевановић 1989:** Михаило Стевановић, *Савремени српскохрватски језик I (грамаиички сисџеми и књижевнојезичка норма)*, Научна књига, Београд.
- Танасковић 2018:** Тања Ј. Танасковић, *Територијално раслојена лексика у књижевном делу Драгослава Михаиловића* (докторска дисертација), Универзитет у Крагујевцу, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац.
- Ђорић 1981:** Божо Ђорић, *Именички суфикси с иницијалним ч*, Књижевни језик, X/4, 15–18.
- Ђорић 2008:** Божо Ђорић, *Творба именица у српском језику (одабране шеме)*, Друштво за српски језик и књижевност Србије, Београд.
- Ђорић 2013:** Божо Б. Ђорић, *Из дијалекатске џворбе ријечи*, Гласник Одјељења умјетности, књ. 31, ЦАНУ, Подгорица, 14–21.
- Шуњеварић 2020:** Ђорђе Шуњеварић, *Контекстуална (не)условљеносџ аументатива на -ина (-чина) са значењем мушких особа*, Језик, књижевност, контекст, Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, Ниш, 183–199.
- Шуњеварић 2022:** Ђорђе Шуњеварић, *Алтернативе суфиксу -иџина у џворби именица у српском језику*, Језик, књижевност, алтернативе — Језичка истраживања (тематски зборник радова), Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, Ниш, 2022, 145–161.

Jelena BAŠANOVIĆ-ČEČOVIĆ

NOUN AUGMENTATIVES IN DICTIONARIES OF THE MONTENEGRO
NATIONAL SPEECHES (FORMATIVE-SEMANTIC ASPECT AND
PRINCIPLES OF THEIR LEXICOGRAPHIC PROCESSING)

Summary

The work analyzes lexemes that primarily denote enlargement, and which are distinguished in the material excerpted from the dictionary of Montenegrin vernaculars in terms of derivation, meaning and use. The analysis pointed to the wide use of several formational types of noun augmentatives, which sporadically also have a pejorative meaning feature, which is marked by the appropriate qualifier in the analyzed dictionaries. In addition to looking at the lexical-semantic aspects, which often carry broader connotative information, the analysis also distinguished characteristic suffixes and formation types of nominal augmentatives, which enabled an insight into one segment of the formation problem of Montenegrin vernaculars, which has not been given adequate attention in previous research. It turns out that Montenegrin vernaculars have a wide range of confirmations for derivatives with the

semantics of the concept of increased dimensions, which is often accompanied by a shade of pejorativeness, and which is sporadically the result of a metaphorical transfer of meaning. The paper also refers to the methodological principles of the lexicographic processing of this creative-morphological category and the consistency of their application, which makes it a useful contribution to the analysis of the structure of the analyzed dialect dictionaries, which, regardless of the inconsistencies in the lexicographic processing, are also useful as a source of material. for research in the domain of word formation.

Key words: augmentative, noun, Montenegrin dialects, dictionary, formative type, formative formant, suffix, suffixation